

4515

Västmanland

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

—
Landsmålsarkivet
—

Nova

Holmkvist, Erik 1932.

ULMAs frögel. 19 Nödbrod.

3 H. 42

4515

19. Nödbröd.

1.

Barkbröd (bärkbrö, n.); beteckningen är känd, men ingen nu levande minns det i bruk (äldste sagermannen född 1837). Likaså känner man beteckningarna missväxt (mēsväkst, f.) och nödår (nöår, n.). De karakteriserades i Nora socken, som hörde Fia Bergslagen och alltid måst införa sparmål, framför allt av att sädespriset steg till onormal höjd, t. ex. rågen 32 riksd. tumman, under det att priset under normala år kunde vara 15-16 och under goda år (göår) sjunka till 11-12.

Under nödår inträdde en förskjutning rum i hela hushållningen på en bondgård på så sätt, att när födan tröt för

en del av folket eller djuren, så tillgrip
 man fört närmast till hands varande sämre
 mat eller foder. När folket hade out om bröd-
 säd, fick man blanda upp med sämre säd
 och baka s. k. bländbröd (bländbrö, n.) av
 en blandning av råg (ofta helt litet) och korn
 eller havre.

Under normala år brukade man
 baka havrebröd (havrebrö, n.) till foder
 åt hästarna. Detta fingo människorna äta
 under svåra år. — Hästarna fingo i stället
 äta mera av det foder, sämre hö och
 halm, ^{samt löv} som var avsett för kor, får och
 getter. Åt dessa fick man skaffa verkligt
 nödfoder, gung (jüng, n) åt korna
 och tallris (tälris, n.) åt får och
 getter. Naturligtvis sökte man även de-

cimera kreatursbesättningarna genom slakt under svåra år, varigenom man dels fick fodret att räcka bättre och dels fick mat i huset.

Men under relativt goda år kunde det på enstaka gårdar bli knävt med foder på våren. Kreaturen voro också i regel mycket magra, urtommade (urtöms, adj. pl.) på våren, då de släpptes vall, ett bli mager (om kreatur) kallades även slanka ur (slonko ur).

Landsmålsarkivet Uppsala 4515
E. Holmkvist. 1932. NORA
VSTM.

Frgl. 19

Nora aug. 1932

Erik Holmkvist

Kontroll juli 1938

E. H.-J